

ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΙΛΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΛΗ
ΣΤΟΝ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟ
ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	17
----------	----

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

**Το αντικείμενο της ψυχολογίας ως επιστήμης
του ανθρώπου**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

	<i>Το μεθοδολογικό πρόβλημα ως πρόβλημα ουσίας</i>	29
1.	Γενικές παρατηρήσεις	29
2.	Φυσιολογική Ψυχολογία – Συμπεριφορισμός- Θεωρία της μάθησης	36
3.	Η Σχολή της Gestalt και η ολοτική Ψυχολογία	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

	<i>Κληρονομικότητα και Περιβάλλον</i>	55
1.	Τα στοιχεία του προβλήματος	55
2.	Τα γενετικά δεδομένα	58
3.	Η έννοια του περιβάλλοντος	62
4.	Οι επιμέρους προσεγγίσεις	65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

	<i>Το σύστημα των αναγκών Προσδιοριστικοί παράγοντες</i>	75
1.	Πρωτογενείς ανάγκες	75
2.	Δευτερογενείς ανάγκες	79
3.	Η εξέλιξη του ανθρώπινου όντος	84
4.	Η ανθρώπινη διανοητικότητα και το απεριόριστο των ανθρώπινων αναγκών	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

<i>Αντικειμενισμός-Υποκειμενισμός και Ψυχολογία</i>	95
1. Οι θετικιστικές και στρουκτουραλιστικές ρίζες του αντικειμενισμού	95
2. Ο αμερικανικός δομολειτουργισμός	98
3. Ο γαλλικός ανθρωπολογικός στρουκτουραλισμός	113
4. Η υπαρξιστική-υποκειμενική θεώρηση	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

<i>Η Ψυχολογία μεταξύ αφαιρετισμού και συγκεκριμενοποίησης</i>	127
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	127
2. Ο υποκρυπτόμενος ιδεαλισμός στις κυρίαρχες τάσεις της Ψυχολογίας	134
3. Η σύλληψη του «ατομικού» και «γενικού» στην «πραγματιστική Ψυχολογία»	138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

<i>Σχετικά με την ανθρώπινη φύση. Η προσέγγιση του Steven Pinker</i>	143
1. Τα στοιχεία του προβλήματος	143
2. Η κριτική του S. Pinker στον μιχεβιορισμό και στις συναφείς τάσεις	152
3. Η πολιτισμική ερμηνευτική της ανθρώπινης συμπεριφοράς	158
4. Επανεξετάζοντας την ανθρώπινη φύση. Πρώτη προσέγγιση	165
5. Επανεξετάζοντας την ανθρώπινη φύση. Δεύτερη προσέγγιση	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

<i>Το πρόβλημα της συνείδησης</i>	181
1. Γενικές παρατηρήσεις	181
2. Συνείδηση και κοινωνικοποίηση	184
3. Αναγκαιότητα και προσαρμογή	188
4. Κοσμοθεωρήσεις και θρησκείες	191

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Ψυχολογιοποίηση και Ψυχολογισμός 203

1. Εισαγωγικά 203
2. Η κοινωνική διάσταση του ψυχολογισμού 211
3. Ψυχολογισμός και Ιστορία 219

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Τα αμφιλεγόμενα πεδία διαμόρφωσης του ανθρώπινου ψυχισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ 231

Το πρόβλημα της συνειδητότητας

1. Γενικές παρατηρήσεις 231
2. Δομή και λειτουργία του συνειδησιακού μηχανισμού 232

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Η ψυχολογία της συνειδητότητας. Η εκδοχή του Robert E. Ornstein 243

1. Εισαγωγικά 243
2. Η «συνήθης» συνειδητότητα 245
3. Η εσωτερική (esoteric) πλευρά της συνειδητότητας 251
4. Ο Lucien-Levy Bruhl και η «πρωτόγονη νοοτροπία» (mentalité primitive) 258

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Συναίσθημα και συγκίνηση 267

1. Τα ερωτήματα 267
2. Συναίσθημα και συγκινήσεις. Μια κριτική τοποθέτηση 270
3. Οι παλαιότερες προσεγγίσεις 274
4. Αναφορικά με τη σωματική προσέγγιση του συναίσθηματο-συγκινησιακού χώρου 285
5. Η πολιτισμική διάσταση στις συγκινησιακές θεωρίες 292

6.	Επισημάνσεις σχετικά με τη συγκινησιακή διέγερση και έκφραση	295
7.	Η κοινωνιο-ανθρωπολογιστική θεώρηση του Πιέρ Μπουρντιέ (πρώτη προσέγγιση)	297

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

	<i>Νοημοσύνη και ευφύια</i>	311
1.	Εισαγωγικές παρατηρήσεις	311
2.	Τι είναι ευφύια;	314
3.	Εξωκατεύθυνση και ομοιομορφοποίηση	321

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

	<i>Daniel Coleman: Η συναισθηματική νοημοσύνη</i>	329
1.	Γενικές παρατηρήσεις	329
2.	Ο ορισμός της «συναισθηματικής νοημοσύνης» Εννοιολογικές ακαθοριστίες και συγχύσεις	336
3.	Η προβληματική της συναισθηματικής ενεργοποίησης. Λάθη και μονομέρειες	350
4.	Η τεχνική της συναισθηματικής χειραγώγησης. Τελικά συμπεράσματα	358

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

	<i>Το πρόβλημα της μαζοποίησης</i>	363
1.	Γενικές παρατηρήσεις	363
2.	Οι θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου της μαζοποίησης	371
3.	Τα ΜΜΕ ως συντελεστές μαζοποίησης	374
4.	Το κοινωνικό υπόβαθρο της μαζοποίησης	379
5.	Η δυναμική των ομάδων (Gruppdynamics). Η άλλη όψη του νομίσματος	383

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η Πραξιολογική θεώρηση του ψυχικού γίνεσθαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

	<i>Η πραξιολογία του Μάρξ</i>	395
--	-------------------------------	-----

1.	Εισαγωγικά	395
2.	Όψεις της μαρξιστικής πραξιολογικής θεώρησης	397
	α) Άνθρωπος και φύση	397
	β) Άνθρωπος και κοινωνία	404
	γ) Ελευθερία και αναγκαιότητα	410

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ

*Το νοηματικό περιεχόμενο της ανθρώπινης
πράξης κατά τον Μάξ Βέμπερ* 417

α)	Άνθρωπος και Ιστορία	417
β)	Τα νοηματικά περιεχόμενα	424
γ)	Άνθρωπος και Οικονομία	429

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ

*Η πραξιολογική θεωρία του Πιέρ Μπουρντιέ
(δεύτερη προσέγγιση)* 433

1.	Το θεωρητικό πλαίσιο	433
	α) Κοινωνική πρακτική και εθισμός (habitus)	434
2.	Η έννοια «Κεφάλαιο» κατά τον Μπουρντιέ	440

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΟΓΔΩΟ

*Μεταξύ πραγματισμού και ιδεαλισμού:
Η στρουκτουραλιστική θεωρία του Πάρσονς* 447

1.	Εισαγωγικά	447
2.	Οι επιστημονικές καταβολές της στρουκτου- ραλιστικής θεώρησης	448

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ

*«Η γνωστική επανάσταση». Μια προσπάθεια
επαναπροσδιορισμού της Ψυχολογίας* 463

1.	Εισαγωγικά	463
2.	Πληροφορία και νόημα	468
3.	Ο χώρος του νοήματος	471

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Σχετικά με τον Φρόντ και την Ψυχανάλυση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ

	<i>Η ψυχαναλυτική θεώρηση του ψυχικού γίνεσθαι</i>	479
1.	Γενικές παρατηρήσεις	479
2.	Αναφορικά με την κλασική Ψυχολογία και το συμπεριφορισμό	487
3.	Η Φροϋδιανή Επανάσταση	493
4.	Η κριτική στον Φρόντ και στην ψυχανάλυση	498
5.	Συμπεράσματα	507

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ

	<i>Ο ανθρώπινος ψυχισμός στον Φρόντ και τον Μάρξ</i>	519
1.	Εισαγωγικές παρατηρήσεις	519
2.	Η φροϋδιανή ανθρωπολογία	523
3.	Η ανθρωπολογία του Μάρξ	530
4.	Φρόντ και Μάρξ: συγκριτική θεώρηση	536
5.	Η ταύτιση Μάρξ και Φρόντ – ένα λαθεμένο εγχείρημα	547

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

	<i>Η αντιψυχιατρική προσέγγιση</i>	551
1.	Γενικές παρατηρήσεις	551
2.	Τόμας Σάζ: Η τρέλα ως μέσο κοινωνικο-ιδεολογικού ελέγχου	561
3.	Η αντιψυχιατρική, ο Φρόντ, η πραγματιστική Ψυχολογία	569

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΚΟΣΤΟ ΤΡΙΤΟ

	<i>Αντί Επιλόγου</i>	573
	Χρησιμοποιηθείσα Βιβλιογραφία	585
	Ευρετήριο ονομάτων	601